

Prawo

Odpowiedzialność dyscyplinarna nauczycieli akademickich

Jacek Izydorczyk

**Odpowiedzialność
dyscyplinarna
nauczycieli
akademickich**

WYDAWNICTWO
UNIWERSYTETU
ŁÓDZKIEGO

Prawo

Odpowiedzialność dyscyplinarna nauczycieli akademickich

Jacek Izydorczyk

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu
ŁÓDZKIEGO

Łódź 2026

Jacek Izydorczyk (ORCID: 0000-0001-7275-8150) – Uniwersytet Łódzki
Wydział Prawa i Administracji, Katedra Postępowania Karnego i Kryminalistyki
90-232 Łódź, ul. Kopcińskiego 8/12

RECENZENCI

Aneta Giedrewicz-Niewińska
Radosław Giętkowski

REDAKTOR INICJUJĄCA

Monika Borowczyk

REDAKCJA

Monika Poradecka

SKŁAD I ŁAMANIE

AGENT PR

KOREKTA TECHNICZNA

Wojciech Grzegorzcyk

PROJEKT OKŁADKI

efectoro.pl
agencja komunikacji marketingowe

Na okładce wykorzystano część dyptyku *Sprawiedliwość Kambyzesa*
(niderl. *Het Oordeel van Cambyzes*) niderlandzkiego malarza Gerarda Davida, 1498 r.

© Copyright by Jacek Izydorczyk, Łódź 2026
© Copyright for this edition by Uniwersytet Łódzki, Łódź 2026

<https://doi.org/10.18778/8445-028-4>

Wydane przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
Wydanie I. W.12000.25.0.M

Ark. wyd. 15,5; ark. druk. 14,0

ISBN WUŁ 978-83-8445-027-7
e-ISBN WUŁ 978-83-8445-028-4

Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
90-237 Łódź, ul. Jana Matejki 34A
www.wydawnictwo.uni.lodz.pl
e-mail: ksiegarnia@uni.lodz.pl
tel. 42 635 55 77

Spis treści

Wykaz skrótów	7
Wstęp	9
Rozdział 1	
Podstawy odpowiedzialności oraz kary dyscyplinarne	13
1.1. Podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich	16
1.2. Kary dyscyplinarne	21
Rozdział 2	
Zasada tzw. odpowiedniego stosowania przepisów kodeksu postępowania karnego	35
2.1. Odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu postępowania karnego jako zasada w ustawach i procedurach dyscyplinarnych	38
2.2. Naczelne zasady procesu karnego odpowiednio stosowane w postępowaniu dyscyplinarnym w sprawach nauczycieli akademickich	44
Rozdział 3	
Organy oraz strony postępowania dyscyplinarnego	59
3.1. Organy postępowania dyscyplinarnego	59
3.2. Strony postępowania dyscyplinarnego	69
Rozdział 4	
Przebieg postępowania	75
4.1. Mediacja w sprawie dotyczącej nauczyciela akademickiego	76
4.2. Wszczęcie postępowania w sprawie dyscyplinarnej	82
4.3. Postępowanie wyjaśniające w sprawie dyscyplinarnej	90
4.4. Postępowanie dyscyplinarne pierwszoinstancyjne	122
4.5. Postępowanie dyscyplinarne odwoławcze	149

Rozdział 5

**Postępowanie wykonawcze oraz wznowienie postępowania
dyscyplinarnego** **159**

5.1. Postępowanie wykonawcze w sprawie dyscyplinarnej 159

5.2. Wznowienie postępowania dyscyplinarnego 163

Bibliografia 175

Aneks 183

Dział VII, rozdział 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce
(Odpowiedzialność dyscyplinarna. Odpowiedzialność dyscyplinarna nauczycieli
akademickich) 183

Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 czerwca 2022 r. w sprawie szczegó-
łowego trybu prowadzenia mediacji, postępowania wyjaśniającego i postępowania
dyscyplinarnego w sprawach odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akade-
mickich, a także sposobu wykonywania kar dyscyplinarnych i ich zatarcia 199

Wykaz skrótów

- k.k.** – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 17)
- k.k.s.** – ustawa z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 628)
- k.p.** – ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 1465)
- k.p.k.** – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 37)
- k.w.** – ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 2119)
- Konstytucja RP** – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483)
- PAN** – Polska Akademia Nauk
- por.** – porównaj
- red.** – redakcja/pod redakcją
- RGNiSW** – Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego
- rozporządzenie dot. postępowania dyscyplinarnego** – rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 czerwca 2022 r. w sprawie szczegółowego trybu prowadzenia mediacji, postępowania wyjaśniającego i postępowania dyscyplinarnego w sprawach odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich, a także sposobu wykonywania kar dyscyplinarnych i ich zatarcia (Dz.U. z 2022 r., poz. 1236)
- t.j.** – tekst jednolity
- ustawa o szkolnictwie wyższym** – ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 742)
- zob.** – zobacz

Wstęp

Od każdego człowieka oczekuje się postępowania zgodnego z prawem i etyką. Szczególne i dodatkowe wymagania dotyczące przestrzegania prawa oraz kierowania się etyką są żądane i nieraz surowo egzekwowane od pracowników – zwłaszcza w szeroko rozumianym sektorze publicznym (tzn. urządach państwowych i samorządowych, ale także zawodach zaufania publicznego, takich jak np. lekarze, adwokaci, notariusze itp.). Tym bardziej więc nauczyciele jako osoby mające wpływ na kształtowanie charakterów oraz postaw życiowych młodych obywateli w państwie, a nauczyciele akademicy jako wychowawcy przyszłych elit tegoż państwa powinni cechować się nie tylko gruntownym wykształceniem, wiedzą specjalistyczną oraz umiejętnością prowadzenia badań naukowych i zdolnościami dydaktycznymi, ale także wysoką etyką. Założenie takie jest nie tylko słuszne, ale i oczywiste, ponieważ ma spełniać cele zarówno teoretyczne, jak i aksjologiczne, ale także jak najbardziej praktyczne (i konieczne) dla prawidłowego funkcjonowania państwa. Jednakże samo teoretyczne założenie, a nawet wprowadzony do ustawy wymóg prawny nie wystarczają – musi być dodatkowa, specyficzna regulacja ustawowa porządkująca tryb odpowiedzialności dyscyplinarnej oraz czyniąca ją faktycznie realną (a w ambitnym założeniu ustawodawcy dodatkowo szybką i skuteczną). Z drugiej zaś strony musi to być regulacja w bardzo wysokim stopniu gwarancyjna oraz chroniąca nauczyciela akademickiego przed bezpodstawnym zarzutem/oskarżeniem (a tym bardziej niesłusznym lub niesprawiedliwym ukaraniem).

Odpowiedzialność dyscyplinarna jest przy tym – co bardzo ważne – reżimem odpowiedzialności prawnej całkowicie niezależnym od innych reżimów (rodzajów) odpowiedzialności, tj. cywilnej oraz karnej. Jest też ona dodatkowo niezależna od odpowiedzialności pracowniczej oraz ewentualnej odpowiedzialności administracyjnej. Oznacza to, że odpowiedzialność dyscyplinarna jest stosowana (procedowana) niezależnie od wszystkich innych rodzajów odpowiedzialności. Można powiedzieć, że jest ona stosowana „równolegle” wobec tych pozostałych.

Odpowiedzialność dyscyplinarna nauczycieli akademickich aktualnie uregulowana została w ustawie o szkolnictwie wyższym (w dziale VII, rozdziale 1, w art. 275–306) oraz w wydanym na podstawie art. 306 wyżej wymienionej ustawy (już drugim – nowym) rozporządzeniu dot. postępowania dyscyplinarnego.

Od razu też w tym miejscu należy podkreślić, że zauważalnym problemem praktycznym dotyczącym procedowań w sprawach odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich w aktualnym prawie polskim (czyli na podstawie tego prawa i w praktyce jego stosowania) jest przede wszystkim to, że *gros* tych postępowań jest prowadzonych przez osoby bez wykształcenia prawniczego. Z tego m.in. istotnego problemu powstają kolejne kwestie i można tutaj wskazać ich aż pięć (moim zdaniem podstawowych).

Po pierwsze – zauważalna dla prawnika karnisty-procesualisty charakterystyczna i szkodliwa kazuistyka obowiązujących przepisów (co jest niejako konsekwencją tego, że ustawodawca musiał brać pod uwagę stosowanie tych przepisów właśnie przez nieprawników). Kazuistyka wcale przecież nie jest zaletą prawa. Jest jego poważną wadą. Tym bardziej że nawet największa szczegółowość przepisów procesowych nigdy nie zabezpieczy ich prawidłowego rozumienia i w konsekwencji stosowania.

Po drugie – zauważalne wysoce błędne i wprost sprzeczne z obowiązującymi przepisami prawa nierzadko „praktyczne tworzenie” przez osoby procedujące w takich sprawach swego rodzaju „nadprocedury” ponad uregulowanym prawem i postępowaniem dyscyplinarnym dotyczącym nauczycieli akademickich (czyli chodzi tutaj o przypadki dodatkowego formalizowania takiego postępowania i to mającego swoje źródło wcale nie w prawie, tylko w błędnej wykładni tegoż prawa). Problem ten wynika zapewne z bardzo często nieprawidłowo rozumianego nakazu ustawowego, aby w tego rodzaju sprawach stosować w sposób odpowiedni przepisy kodeksu postępowania karnego.

Po trzecie – znany praktykom procedującym w tego rodzaju sprawach istotny problem braku „przepływu” informacji i w tym koordynacji postępowań, zwłaszcza w dużych uczelniach wyższych, jak np. uniwersytety państwowe (np. prowadzenie w takich dużych uczelniach wyższych różnych spraw przez różnych rzeczników dyscyplinarnych wobec tej samej osoby co do różnych czynów, co ma w konsekwencji ujemny wpływ na prawidłowy „osąd całościowy” negatywnych zachowań takiego nauczyciela akademickiego). Znane są bowiem przypadki, że o wielu różnych przewinieniach dyscyplinarnych danego nauczyciela akademickiego wiedzą tylko władze uczelni wyższej oraz część jej pracowników administracyjnych. Rzecznik dyscyplinarny (jeden z kilku w takiej dużej uczelni wyższej) aktualnie prowadzący sprawę takiego nauczyciela akademickiego, o ile rzecznik ten nie jest zainteresowany nie swoimi sprawami (sprawami w znaczeniu szerokim, tj. nie tylko przewinieniami dyscyplinarnymi będącymi poza jego kompetencją), nie ma zaś żadnej wiedzy o wielokrotnie już udokumentowanym stosunku wspomnianego nauczyciela akademickiego do prawa i etyki.

Po czwarte – także znany praktykom w sprawach dyscyplinarnych wobec nauczycieli akademickich problem całkowicie sprzecznego z prawem, „nieformalnego” włączania do takich postępowań podmiotów pozaustawowych, których udział w takich postępowaniach dyscyplinarnych w ogóle nie jest przewidziany

przez obowiązujące prawo (np. w dużych uczelniach wyższych „zasięganie porady prawników”, w tym prawników w zespołach radców prawnych danej uczelni). Jest to nie tylko sprzeczne z prawem, ale także sprzeczne wprost ze zdrowym rozsądkiem. Jak bowiem można w procedurze prawnej (w dodatku ustawowej) zasięgać porady kogoś, kto w ogóle nie jest wymieniany w tym prawie? Kto weźmie za to oraz za możliwe błędy i ich konsekwencje odpowiedzialność? Wszelkiego rodzaju zaś tłumaczenia, że np. „w naszej uczelni wyższej nie ma prawników”, świadczą o całkowitym niezrozumieniu, czym jest prawo i czym są jego przepisy.

Wreszcie po piąte (i zdecydowanie najpoważniejsze, bo jest to z pewnością bardziej szkodliwe zjawisko od wszystkich wyżej wymienionych problemów) – zauważalne w praktyce, nierzadko nawet przez osoby postronne (czyli opinię publiczną), i często podnoszone publicznie przez samych pokrzywdzonych w formie zarzutów czy też nawet w inny sposób artykułowane podejrzenia dotyczące tzw. zamiatania spraw pod dywan (oczywiście jest to bardzo ostry i ocenny zwrot języka polskiego, ale tylko on w pełni oddaje wagę tego problemu). Mam tutaj na myśli wszelkiego rodzaju działania o charakterze oportunistycznym, polegające na „niechęci do zauważania” przewinień dyscyplinarnych określonych nauczycieli akademickich (czy też w ogóle jakichkolwiek przewinień) lub „unikania” kierowania takich spraw do rzeczników dyscyplinarnych czy „unikania” przez tych rzeczników wszczynania postępowań, lub też ich możliwe tendencyjne umarzenie przez rzeczników dyscyplinarnych albo przez właściwe komisje dyscyplinarne oraz w końcu także możliwe łagodne stosowanie sankcji dyscyplinarnych już po przeprowadzonych postępowaniach w toku instancji.

Oczywiście w sprawach dyscyplinarnych dotyczących nauczycieli akademickich nie chodzi wcale o bezwzględne i bardzo surowe karanie w każdym przypadku zgłoszenia lub zauważenia naruszenia dyscyplinarnego przez takiego pracownika uczelni wyższej, a o adekwatną i sprawiedliwą realizację obowiązującego prawa, która powinna polegać na przeprowadzeniu rzetelnego postępowania, które – w zależności od stanu faktycznego sprawy oraz wagi legalnie zebranych dowodów – nakazuje (a nie tylko pozwala!) na odmowę prowadzenia sprawy i jej umorzenie albo na uniewinnienie nauczyciela akademickiego, albo też na jego sprawiedliwie ukaranie (a należy zawsze pamiętać, że tzw. ukaranie sprawiedliwe nie oznacza wcale ani ukarania łagodnego, ani ukarania surowego, tylko ukaranie adekwatne – takie, które z punktu widzenia ustawodawcy i obywateli powinno zapaść w danej sprawie, czyli chodzi o realizację tzw. prawnego oraz społecznego poczucia sprawiedliwości). Jak więc widać, są to problemy bardzo poważne i – jak się wydaje – samo prawo (nawet najlepsze) sobie z nimi nie poradzi. Potrzebna jest bowiem w naszym kraju także zmiana mentalności co do oceny takich pojęć, jak „godność”, „obowiązek”, „odpowiedzialność”, „etyka”, „prawo” i „sprawiedliwość”. Jeżeli ktoś w tej sprawie ma inne zdanie, niech przez chwilę się zastanowi, jak w Polsce jest oceniane oszukiwanie na egzaminach i to nie tylko na uczelniach wyższych, ale i w szkołach średnich, a nawet podstawowych.

Niniejsza publikacja jest pierwszym monograficznym opracowaniem tej jakże ważnej problematyki, skierowanym przede wszystkim do praktyków stosujących przepisy dotyczące odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich. Autor ma przy tym nadzieję, że będzie ona pomocna właśnie wielu osobom przy stosowaniu przepisów ustawy o szkolnictwie wyższym oraz rozporządzenia wykonawczego do tej ustawy w przedmiotowym zakresie, ponieważ – jak już wcześniej stwierdzono – postępowania dyscyplinarne w sprawach nauczycieli akademickich prowadzone są nierzadko nie przez procesualistów karnych, ale nawet przez osoby bez wykształcenia prawniczego. Dlatego też nie zawarto tutaj omówienia przepisów dotyczących kontroli sądowej w ramach odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich oraz celowo zastosowano w niektórych miejscach metodę powracania do kwestii poruszanych już wcześniej (oczywiście w rozsądnych proporcjach).

Z tego też powodu głównym założeniem niniejszej monografii było przedstawienie odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich w sposób nie tylko naukowy, ale i zarazem jak najbardziej praktyczny. Nie jest to zadanie łatwe, ponieważ niniejsza książka nie mogła zostać napisana tylko dla jednego rodzaju odbiorcy (z całym szacunkiem dla każdego Czytelnika, inaczej pisze się książkę dla praktyków procesualistów karnych, a inaczej dla teoretyków procesu karnego, inaczej też dla prawników-karnistów, którzy nie zajmują się procedurą karną, inaczej dla prawników niekarnistów i jeszcze inaczej dla osób w ogóle bez wykształcenia prawniczego). Dlatego też przy omawianiu poszczególnych zagadnień moim głównym założeniem było ich przedstawienie w sposób jak najbardziej przystępny dla każdego Czytelnika (w tym też celu nieraz w tekście i przypisach do tekstu głównego znajdują się wyjaśnienia, które nie są potrzebne prawnikom, a zwłaszcza prawnikom karnistom i prawnikom procesualistom karnym). Dodatkowo – w celu zwiększenia waloru praktycznego niniejszej książki – po jej części merytorycznej zakończonej bibliografią załączono aneks w postaci aktualnego wyciągu z ustawy o szkolnictwie wyższym, tj. tekst artykułów 275–306 oraz pełen tekst aktualnego rozporządzenia wykonawczego do tej ustawy, które to przepisy dotyczą postępowania dyscyplinarnego prowadzonego w sprawach nauczycieli akademickich. Tym samym niniejsza publikacja może dodatkowo służyć Czytelnikom, którzy na co dzień biorą udział w różnych rolach w takich postępowaniach, jako swego rodzaju praktyczny i podręczny „kodeks” (tzn. zbiór przepisów).

Autor niniejszej monografii – naukowo, badawczo, dydaktycznie oraz praktycznie – zajmuje się prawem i procesem karnym już od blisko 30 lat, dodatkowo odbył aplikację sądową w systemie trzyletnim (2002–2005), zakończoną zdaniem egzaminem sędziowskim w roku 2005. Jest adwokatem, autorem opinii prawnych w różnych procedurach dyscyplinarnych różnych zawodów zaufania publicznego, biegłym *ad hoc* (powoływanym przez sądy powszechne oraz Ministerstwo Sprawiedliwości) w zakresie prawa obcego. Autor pełnił ponadto – przez trzy kolejne kadencje – zaszczytną funkcję Rzecznika Dyscyplinarnego do spraw Nauczycieli Akademickich Uniwersytetu Łódzkiego (w latach 2012–2024).

Rozdział 1

Podstawy odpowiedzialności oraz kary dyscyplinarne

Rola etyki w nauce jest problemem bardzo szerokim¹ – choć w rzeczywistości w państwie praworządnym nie powinien to być problem skomplikowany. Etyka przy tym – skoro ma obowiązywać – musi być w jakiś sposób realnie zabezpieczona i egzekwowana². Służy temu prawo, w tym tzw. prawo dyscyplinarne³.

- 1 Por. J. Gołaś, *Odpowiedzialność dyscyplinarna nauczycieli akademickich*, [w:] L. Suchanek (red.), *Polska Akademia Umiejętności. Debaty PAU*, t. VII: *Etos i etyka w badaniach i nauczaniu*, Kraków 2020, s. 84–88. Notabene cytowany autor przywołuje pogląd wyrażony przez Komitet Polityki Naukowej w opinii do Kodeksu etyki pracownika naukowego (opublikowanego w roku 2017 przez działającą przy Polskiej Akademii Nauk Komisję do spraw Etyki w Nauce), że źródeł nieuczciwości w badaniach naukowych w Polsce należy upatrywać w dużej mierze w przyzwalaniu na naganne zachowania na wszystkich etapach nauczania szkolnego, co w konsekwencji prowadzi do kształtowania złych postaw i nawyków wśród młodych ludzi, i następnie takie naganne postawy kontynuowane są (i niestety często tolerowane) w życiu zawodowym, w tym również w nauce. Jest to stanowisko w pełni słuszne i warto tutaj przypomnieć, że na Zachodzie, w państwach o ugruntowanym systemie demokratycznym i praworządnym, nieuczciwość na egzaminie lub zaliczeniu (nawet w szkole podstawowej) jest traktowana jako oszustwo i tym samym jako czyn wyjątkowo nieetyczny. W konsekwencji w tamtejszych szkołach średnich i wyższych jest to uznawane dodatkowo za przestępstwo oszustwa z kodeksu karnego i tak też z pełną surowością jest ścigane. W Polsce zaś od dawna do tego typu zachowań podchodzi się często niemal z aprobatą i „z uśmiechem”, bo jak ktoś (używając żargonowego określenia, które jest jednak powszechnie stosowane w Polsce) „ściąga”, to jest „sprytny i sobie radzi” (sic!). Postawa taka – co należy tutaj podkreślić – jest skrajnie niemoralna oraz skrajnie deprawacyjna i ma źródło (moim zdaniem) w skomplikowanej i często tragicznej historii Polski (czasy zaborów, okupacji oraz tzw. selekcji negatywnej kadr okresu socjalistycznego oraz postsocjalistycznego).
- 2 Zob. uchwalony przez Zgromadzenie Ogólne Polskiej Akademii Nauk w dniu 5 grudnia 2024 roku Kodeks etyki pracownika naukowego – Komisja do Spraw Etyki w Nauce (oprac.), *Kodeks Etyki Pracownika Naukowego*, wyd. IV, Warszawa 2025, <https://pan.pl/app/uploads/2025/02/KodeksEtykiPracownika.pdf> (dostęp: 7.03.2026). Ponadto zob. J. Paśnik, *Kodeks Etyki Pracownika Nauki i jego wpływ na postępowanie dyscyplinarne wobec nauczycieli akademickich*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2013, nr 7–8, s. 172–186.
- 3 Zob. R. Giętkowski (red.), *Aktualne problemy prawa dyscyplinarnego*, Gdańsk 2023, *passim*; *idem*, *Odpowiedzialność dyscyplinarna nauczycieli akademickich z perspektywy rzeczników dyscyplinarnych i członków komisji dyscyplinarnych*, „Administracja. Teoria – Dydaktyka – Praktyka” 2016, nr 3, s. 30; *idem*, *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim*,

Odpowiedzialność dyscyplinarna to po prostu jeden z rodzajów odpowiedzialności prawnej i początek jej regulacji w prawie polskim to druga dekada XX wieku⁴. Także i ten rodzaj odpowiedzialności (jak każdy inny) ma swoje specyficzne cechy – choć częściowo pokrywające się z innymi rodzajami odpowiedzialności prawnej⁵.

Cechy odpowiedzialności dyscyplinarnej są następujące: po pierwsze – ma ona charakter co do zasady ustawowy (to bowiem akt prawny rangi ustawy ją przewiduje oraz określa jej konkretny zakres podmiotowy i przedmiotowy, organy orzekające, środki tej odpowiedzialności, czyli kary itd.); po wtóre – odpowiedzialność dyscyplinarną także co do zasady mogą ponosić tylko osoby fizyczne (czyli konkretne, żyjące osoby, obywatele, nieraz też obcokrajowcy); po trzecie – odpowiedzialność dyscyplinarna nie ma charakteru powszechnego, jej zakres podmiotowy jest bowiem ściśle ograniczony tylko do pewnej kategorii osób, a przy tym są to osoby zawsze powiązane z określoną organizacją publiczną (co do zasady państwową) realizującą określone w prawie zadania publiczne, dodatkowo przepisy dyscyplinarne (dotyczące odpowiedzialności dyscyplinarnej) w zasadzie zawsze są zawarte w ustawach regulujących ustrój lub funkcjonowanie danej organizacji publicznej i odpowiedzialność dyscyplinarną ponosi się za czyny związane z funkcjonowaniem właściwej organizacji publicznej; po czwarte – odpowiedzialność dyscyplinarna wyróżnia się w ramach odpowiedzialności prawnej tym, że w jej obszarze nie obowiązuje zasada *nullum delictum sine lege* (rozumiana jako wymóg ścisłej ustawowej oznaczoneści czynów zakazanych przez prawo) – obowiązuje jednak tutaj zasada *nullum delictum sine lege scripta* (czyli wymóg określenia takich czynów w akcie normatywnym o randze ustawy); po piąte – odpowiedzialność dyscyplinarna nakłada na osoby jej podlegające jeszcze większe obowiązki niż te, które przewiduje prawo powszechne (czyli stosowane wobec każdego obywatela, cudzoziemca lub bezpaństwowca – np. prawo karne); po szóste – cechą odpowiedzialności dyscyplinarnej jest co do zasady wyróżnianie przez przepisy ją regulujące konkretnych kar, bez przypisania tych kar do określonych przewinień (a więc całkowicie odmiennie niż np. w kodeksie karnym); po siódme – typową cechą odpowiedzialności dyscyplinarnej jest dodatkowe zagwarantowanie w przepisach prawa, poddanie jej kontroli sądowej (np. skarga lub odwołanie do sądu państwowego)⁶.

Gdańsk 2013, *passim*; *idem*, Wpływ tzw. pakietu wolności akademickiej na odpowiedzialność dyscyplinarną nauczycieli akademickich, [w:] M. Wieczorek, J. Smarż, S. Patyra (red.), *Odpowiedzialność dyscyplinarna prawników i nauczycieli akademickich*, Radom 2022, s. 95–107; M. Kaczmarczyk, J. Kil, *Odpowiedzialność dyscyplinarna nauczycieli akademickich w polskim porządku prawnym*, Sosnowiec 2023, s. 19 i nast.; E. Ura w: K. Baran (red.), *Akademickie prawo zatrudnienia – komentarz*, Warszawa 2020, s. 459–555; P. Wojciechowski w: J. Woźnicki (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce – komentarz*, Warszawa 2019, s. 682–847.

4 R. Giętkowski, *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie...*, s. 19.

5 Zob. *ibidem*, s. 32 i nast.

6 Szerzej zob. *ibidem*, s. 32–44.

Jednym z rodzajów odpowiedzialności dyscyplinarnej jest właśnie odpowiedzialność dyscyplinarna nauczycieli akademickich⁷. Aktualnie zasady tej odpowiedzialności oraz kary dyscyplinarne za przewinienia (tzw. delikty dyscyplinarne⁸) nauczycieli akademickich uregulowane zostały w ustawie o szkolnictwie wyższym. Odpowiedzialność taka – jako bardzo bliska reżimowi prawa karnego – zawsze powinna być uregulowana w ustawie w sposób precyzyjny⁹.

Dodatkowo ustawodawca przewidział (w art. 306 ustawy o szkolnictwie wyższym) obowiązek ogłoszenia przez Ministra Edukacji i Nauki (Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego¹⁰) rozporządzenia (wykonawczego), co jest uzasadnione głównie celami praktycznymi (chodzi przede wszystkim o uszczegółowienie, tzn. uzupełnienie przepisów z ustawy o szkolnictwie wyższym; aktualnie obowiązuje nowe, już drugie rozporządzenie – z roku 2022). W § 1 tego rozporządzenia zawarto **tzw. definicje legalne** („Ilekoć w rozporządzeniu jest mowa o:”), które precyzyjnie wyjaśniają pojęcia zawarte w przepisach, a są przy tym pomocne przy stosowaniu przepisów dotyczących odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich¹¹.

Chodzi o takie pojęcia, jak: 1) „**komisja dyscyplinarna**” – należy przez to rozumieć trzy podmioty: uczelnianą komisję dyscyplinarną, komisję dyscyplinarną przy Radzie Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz komisję dyscyplinarną przy

7 Zob. K.W. Baran, Z. Góral (red.), *System prawa pracy*, t. XI: *Pragmatyki pracownicze*, Warszawa 2021, s. 1015 i nast.

8 Należy w tym miejscu wskazać, że na tle obowiązującego prawa nie ma uzasadnienia różnicowanie pojęć „przewinienie dyscyplinarne” oraz „delikt dyscyplinarny”. Dotyczy to także wykorzystania samej konstrukcji tych pojęć – jako jednego pojęcia „szerszego”, drugiego zaś „węższego”. W niniejszej monografii pojęcia te są więc stosowane zamiennie. Jednak por. J. Woźnicki w: I. Degtyarova, M. Dokowicz, M. Hulicka, T. Jędrzejewski, A. Mrozowska, P. Wojciechowski, J. Woźnicki, *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 691 (oraz wskazaną tam literaturę). Także zob. E. Kusowska, *Przedmiot odpowiedzialności dyscyplinarnej a „konceptja” wspólnej procedury dyscyplinarnej*, [w:] S. Steinborn, K. Woźniewski (red.), *Proces karny w dobie przemian – przebieg postępowania*, Gdańsk 2018, s. 563–564.

9 Prawo musi być zawsze precyzyjne, tym bardziej prawo materialne statuujące odpowiedzialność ustawową za działania lub zaniechania osoby, przeciwko której jest kierowany zarzut takiego naruszenia.

10 Zmiany nazw oraz podziały i wyodrębnienia zakresu kompetencji tych ministerstw (tzn. ministra) nastąpiły w ostatnich latach w 2005, 2006, 2020 oraz 2023 roku.

11 Odnośnie do zmian w zakresie odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich w ustawie o szkolnictwie wyższym z 2018 roku w porównaniu do poprzedniej regulacji ustawowej (z 2005 roku) – zob. m.in. W. Bar, *Nowe prawo i ... stare/nowe dylematy. Sprawy dyscyplinarne nauczycieli akademickich po reformie z 2018 roku*, „Teki Komisji Prawniczej PAN Oddział w Lublinie” 2018, t. 11, nr 2, s. 5–17; R. Giętkowski, *Nowa regulacja odpowiedzialności dyscyplinarnej*, „Forum Akademickie” 2019, nr 11, s. 54–57; K. Kurzępa-Dedo, *Odpowiedzialność dyscyplinarna nauczycieli akademickich*, [w:] S. Waltoś, A. Rozmus (red.), *Szkolnictwo wyższe w Polsce. Ustrój. Prawo. Organizacja*, wyd. 4, Warszawa 2016, s. 426 i nast.; D. Mucha, *Odpowiedzialność dyscyplinarna nauczycieli akademickich, studentów i doktorantów – zbiór aktów prawnych i orzecznictwo*, Opole 2018, *passim*.

ministrze właściwym do spraw szkolnictwa wyższego i nauki; 2) „**komisja przy ministrze**” – należy przez to rozumieć komisję dyscyplinarną przy ministrze właściwym do spraw szkolnictwa wyższego i nauki; 3) „**komisja przy Radzie**” – należy przez to rozumieć komisję dyscyplinarną przy Radzie Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego; 4) „**komisja uczelniana**” – należy przez to rozumieć uczelnianą komisję dyscyplinarną; 5) „**mediator**” – należy przez to rozumieć nauczyciela akademickiego prowadzącego mediację; 6) „**minister**” – należy przez to rozumieć ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki; 7) „**minister nadzorujący**” – należy przez to rozumieć właściwego ministra nadzorującego uczelnię wojskową, uczelnię służb państwowych, uczelnię artystyczną, uczelnię medyczną i uczelnię morską; 8) „**rzecznik dyscyplinarny**” – należy przez to rozumieć rzecznika dyscyplinarnego powołanego przez rektora uczelni wyższej oraz rzecznika dyscyplinarnego powołanego przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki; 9) „**ustawa**” – należy przez to rozumieć ustawę o szkolnictwie wyższym; 10) „**zawiadamiający**” – należy przez to rozumieć osobę zawiadamiającą o popełnieniu czynu mającego znamiona przewinienia dyscyplinarnego (deliktu dyscyplinarnego); 11) „**zawiadomienie lub informacja**” – należy przez to rozumieć zawiadomienie o popełnieniu czynu mającego znamiona przewinienia dyscyplinarnego lub powziętą w inny sposób informację o możliwości popełnienia takiego czynu przez nauczyciela akademickiego. Jak wiadomo, zawiadomienie w tego rodzaju sprawach to zawsze będzie formalne pismo zawierające skargę lub/i żądanie prowadzenia postępowania przeciwko konkretnej osobie wraz z oznaczeniem z imienia i nazwiska autora pisma. Wszelkiego rodzaju anonimy będą jedynie informacją dla rektora uczelni wyższej lub dla rzecznika dyscyplinarnego o możliwym, acz niepewnym fakcie zaistnienia przewinienia dyscyplinarnego nauczyciela akademickiego¹².

1.1. Podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich

Nauczyciele akademicy odpowiadają w zasadzie za każde naruszenie prawa oraz czyn obiektywnie oceniany jako nieetyczny¹³. **Ustawowe podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich zostały określone**

12 W literaturze przedmiotu zauważa się poważny problem (sygnalizowany już we wstępie), że w zdecydowanej większości przypadków sprawami dyscyplinarnymi w uczelniach wyższych zajmują się osoby bez wykształcenia prawniczego – zob. R. Giętkowski, *Odpowiedzialność dyscyplinarna studentów – omówienie, przepisy, wzory pism*, Kraków–Legionowo 2021, s. 11.

13 Zob. K.W. Baran, Z. Góral (red.), *System prawa pracy*, t. XI, s. 1026–1032. Ponadto zob. W. Sawczyn, *Czy sędzia sądu administracyjnego podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej w szkole wyższej?*, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2013, nr 5, s. 36–45, gdzie

w przepisie art. 275 ust. 1 ustawy o szkolnictwie wyższym, zgodnie z którym **nauczyciel akademicki podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej za przewinienie dyscyplinarne stanowiące czyn uchybiający obowiązkom nauczyciela akademickiego lub godności zawodu nauczyciela akademickiego**. Przepis ten ma zastosowanie wyłącznie do nauczyciela akademickiego, choć – co należy podkreślić – nie jest istotna forma jego zatrudnienia w uczelni wyższej (bez znaczenia więc będzie, czy jest to umowa o pracę, czy umowa cywilnoprawna)¹⁴.

Jak już wskazano powyżej, będzie to zawsze poważne naruszenie prawa, a więc na pewno czyn umyślny stanowiący przestępstwo z kodeksu karnego z 1997 roku¹⁵ lub też przestępstwo z innej ustawy (np. z zakresu prawa administracyjnego¹⁶ wraz z zawartymi tam przepisami karnymi) lub przestępstwo skarbowe (a takimi są jedynie te określone w kodeksie karnym skarbowym z 1999 roku¹⁷). Jednakże z uwagi

wyrażono pogląd, że z uwagi na immunitet sędziowski osoby go posiadające, a zatrudnione w uczelni wyższej w charakterze nauczycieli akademickich, nie podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej w trybie ustawy o szkolnictwie wyższym. Autor wskazuje, że w przypadku nagannego zachowania w pracy na uczelni wyższej sędzieja tam zatrudniony jako nauczyciel akademicki poniesie odpowiedzialność za czyn uchybiający godności urzędu sędziego (a więc na podstawie innych przepisów i w innym trybie). Osobiście uważam, że w takiej sytuacji nie można „nie zauważyć” faktu deliktu dyscyplinarnego, więc właściwy rzecznik dyscyplinarne powinien postępowanie wszcząć i następnie zawiesić postępowanie wyjaśniające dopiero w momencie bezsprzecznego ustalenia (i posiadania na to dowodu w aktach postępowania), że nauczyciel akademicki faktycznie i aktualnie jest chroniony immunitetem sędziowskim (art. 290 ustawy o szkolnictwie wyższym). Przy okazji należy zauważyć, że mogą być w praktyce naruszenia prawa obojętne dla odpowiedzialności dyscyplinarnej (np. naruszenie prawa cywilnego w sprawie prywatnej, osobistej – jednakże pod warunkiem, że nie jest to czyn nieetyczny – choć nieraz w literaturze przedmiotu podkreśla się, że nie każdy czyn nieetyczny będzie powodował odpowiedzialność dyscyplinarną nauczyciela akademickiego – moim zdaniem jest to pogląd błędny).

- 14 Zob. A. Balicki, M. Pyter, B. Zięba, *Prawo o szkolnictwie wyższym – komentarz*, Legalis 2021 (komentarz do art. 275); A. Jakubowski (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce – komentarz*, Legalis 2023 (komentarz do art. 275); S. Chomoncik, *Odpowiedzialność dyscyplinarna w uczelniach wyższych – komentarz do art. 275–322 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, Warszawa 2002, s. 11–15. Wprawdzie w literaturze przedmiotu odpowiedzialność nauczyciela akademickiego zatrudnionego na podstawie umowy cywilnoprawnej jest nieraz kontestowana, to należy pamiętać i o tym, że reżim odpowiedzialności dyscyplinarnej to nie tylko dolegliwość prawna, ale i prawne gwarancje, w tym rangi konstytucyjnej.
- 15 Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 17). Zob. też: A. Bojańczyk, T. Razowski, *Konsekwencje procesowe przewinienia dyscyplinarnego będącego przestępstwem*, „Prokuratura i Prawo” 2009, nr 11–12, s. 42–70.
- 16 Podstawowym aktem prawnym regulującym prawo administracyjne procesowe jest ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz.U. z 2025 r., poz. 769).
- 17 Ustawa z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 628). Należy w tym miejscu wyjaśnić, że kodeks karny skarbowy składa się z trzech części (tytułów): materialnej, procesowej oraz wykonawczej. Część materialna ma charakter autonomiczny i samodzielnie reguluje zasady odpowiedzialności za przestępstwa i wykroczenia

na status nauczyciela akademickiego (w tym jego wysoką pozycję społeczną, a co za tym idzie – wysokie oczekiwania wobec takiej osoby ze strony ustawodawcy, pracodawcy i w ogóle społeczeństwa) mogą to być również wykroczenia skarbowe (takimi są także tylko te określone w kodeksie karnym skarbowym z 1999 roku jako wykroczenia skarbowe) i wykroczenia pospolite (inaczej: powszechne, czyli te określone zarówno w kodeksie wykroczeń z 1971 roku¹⁸, jak i w innych ustawach¹⁹ (najczęściej także z zakresu prawa administracyjnego wraz z zawartymi tam przepisami karnymi), gdzie zawarto czyny karalne będące wykroczeniami) – jako wyżej wymienione czyny „uchybające godności zawodu” nauczyciela akademickiego²⁰. Należy jednak pamiętać, że przewinieniem dyscyplinarnym mogą być także wszelkiego rodzaju zachowania nauczyciela akademickiego nieokreślone (czyli niepenalizowane) przez prawo jako przestępstwo powszechne albo przestępstwo skarbowe²¹ oraz wykroczenie pospolite albo wykroczenie skarbowe i jego

skarbowe (i jedynie wyjątkowo wskazuje wyraźnie konkretne przepisy kodeksu karnego). Z kolei części procesowa i wykonawcza nakazują odpowiednio stosować przepisy kodeksu postępowania karnego oraz ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (t.j. Dz.U. z 2025 r., poz. 911) w przypadkach, gdy przepisy kodeksu karnego skarbowego nie wprowadzają tutaj określonych odrębności (szerzej zob. T. Grzegorzczak, *Kodeks karny skarbowy – komentarz*, wyd. 4, Warszawa 2009, s. 28–31, 476–483 oraz 688–689). Oczywiście jest przy tym, że popełnienie przestępstwa umyślnego przez nauczyciela akademickiego skutkuje jego odpowiedzialnością dyscyplinarną, ponieważ zawsze stanowi to uchybienie godności zawodu i z tego powodu może być podstawą odpowiedzialności dyscyplinarnej. Problem powstaje w przypadku popełnienia przestępstwa nieumyślnego przez nauczyciela akademickiego. Czy wtedy też będzie powodować to odpowiedzialność dyscyplinarną? W mojej opinii tak (np. sytuacja spowodowania przez nauczyciela akademickiego wypadku samochodowego – przecież w przypadku uznania takiego czynu za przestępstwo zawsze mamy do czynienia przynajmniej z umyślnym naruszeniem zasad ruchu drogowego).

- 18 Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 2119).
- 19 Podstawowym aktem prawnym regulującym prawo wykroczeń procesowe jest ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 1124).
- 20 Przykładowo może to być tzw. nieobyczajny wybryk – penalizowany jako wykroczenie pospolite w przepisie art. 140 k.w. („Kto publicznie dopuszcza się nieobyczajnego wybryku, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności, grzywny do 1500 złotych lub karze nagany”). Są to takie bezprawne i zarazem wysoce nieetyczne zachowania, jak np. publiczne obnażanie się (np. w parku miejskim), wulgarne zachowanie lub wulgarne gesty w obecności innych osób czy też zachowania seksualne w miejscu publicznym (ale niebędące przestępstwem) itp. Z kolei głośne używanie słów wulgaryzmów w miejscu publicznym to wykroczenie z przepisu art. 141 k.w. Przy okazji warto zauważyć, że owo ustawowe zachowanie „uchybające godności zawodu nauczyciela akademickiego”, to oczywiście także przypadki polegające na godzeniu w godność innego nauczyciela akademickiego (a także każdej innej osoby); zresztą taki czyn niejako automatycznie staje się bardzo poważnym przewinieniem dyscyplinarnym, jest bowiem penalizowany także jako przestępstwo zniewagi albo zniesławienia.
- 21 Nauka o przestępstwie to kryminologia. Są różne definicje i poglądy na istotę i zakres kryminologii. W literaturze przedmiotu wskazuje się cztery zasadnicze kierunki/opisy: po pierwsze – że jest to nauka o przestępstwie w szerokim znaczeniu (tzn. przyczyny przestępczości, metody jej zwalczania, zagadnienia polityki kryminalnej, problem kary oraz samo prawo

zachowania dodatkowo wynikające z lekceważenia lub celowego łamania przez nauczyciela akademickiego obowiązków nakazanych w zawodzie, czyli „uchybiające obowiązkom” nauczyciela akademickiego (jak np. niewykonywanie swoich obowiązków, w tym pracowniczych, lekceważenie ich itp.²²). Należy dodatkowo pamiętać, że zgodnie z art. 147 ust. 1 ustawy o szkolnictwie wyższym w sprawach dotyczących stosunku pracy pracowników uczelni wyższej, a nieuregulowanych w tej ustawie, stosuje się przepisy kodeksu pracy²³.

Bardzo istotne dodatkowe dwa zastrzeżenia zawarto w przepisach art. 275 ust. 2–3 ustawy o szkolnictwie wyższym: po pierwsze – **ustanie zatrudnienia w uczelni wyższej nie wyłącza odpowiedzialności dyscyplinarnej za przewinienie dyscyplinarne popełnione w trakcie tego zatrudnienia** oraz po wtóre – **odpowiedzialność dyscyplinarne nauczyciela akademickiego na podstawie ustawy o szkolnictwie wyższym nie wyłącza odpowiedzialności dyscyplinarnej lub zawodowej przewidzianej w odrębnych przepisach** (czyli służbowej, administracyjnej, cywilnej oraz karnej). Są to bardzo potrzebne i słuszne reguły, a ich głównym celem jest zapobieżenie możliwej bezkarności osoby winnej przewinienia dyscyplinarne, np. poprzez rozwiązanie stosunku pracy w danej uczelni wyższej lub powołanie się przez taką osobę lub jej obrońcę na inne odrębne postępowanie, równoległe prowadzone na podstawie innych przepisów (przykładowo mogłoby tak być w przypadkach odejścia z pracy przez nauczyciela akademickiego w celu uzyskania bezkarności lub powołania się przez niego na poniesienie odrębnej odpowiedzialności lub też na sam fakt, że przeciwko niemu toczy się już inne postępowanie z innej dziedziny prawa).

Należy przy tym pamiętać, że obowiązki nauczyciela akademickiego to nie tylko te określone w ustawie o szkolnictwie wyższym, ale także w kodeksie pracy (art. 100 § 1–2 k.p.)²⁴. Zgodnie z treścią wspomnianych przepisów (są to dwa

karne; jest to XIX-wieczna koncepcja Hansa Gustawa Adolfa Grossa, 1847–1915); po wtóre – kryminologia jest opisywana jako nauka o zjawiskach i przyczynach przestępczości, obok kryminalistyki, polityki kryminalnej i prawa karnego; jest to także XIX-wieczne ujęcie, autorstwa Franza von Liszta, 1851–1919); po trzecie – polega na łączeniu szeroko pojętej kryminologii z zagadnieniami penitencjarnymi (jest to XX-wieczna koncepcja nauki anglosaskiej, konkretnie amerykańskiej; jej znanym przedstawicielem jest Edwin Hardin Sutherland, 1883–1950); po czwarte – pogląd ujmujący kryminologię w wąskim znaczeniu – jako naukę o przyczynach i objawach przestępczości (jest to europejska, kontynentalna koncepcja sformułowana także w XX wieku). Zob. szerzej wraz z cytowaną tam literaturą – B. Hołyst, *Kryminologia*, wyd. X zm. i rozsz., Warszawa 2009, s. 39–44.

22 Będą to takie uchybienia, jak np. notoryczne spóźnianie się na zajęcia, niesprawiedliwe traktowanie studentów, brak przygotowania do wykładów, ćwiczeń lub innych zajęć, wygłaszanie opinii o charakterze politycznym podczas zajęć ze studentami – nie dotyczących tematu zajęć itp.

23 Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 1465).

24 Por. T. Piotrowski, *Postępowanie dyscyplinarne wobec nauczycieli akademickich w świetle ustawy 2.0*, [w:] M. Radajewski, R. Chęciński (red.), *Nauka i szkolnictwo wyższe w przededniu wejścia w życie Ustawy 2.0*, t. I: *Pracownicy, studenci, doktoranci*, Poznań 2019, s. 423–442.

paragrafy) **pracownik jest obowiązany wykonywać pracę sumiennie i starannie oraz stosować się do poleceń przełożonych, które dotyczą pracy, jeżeli nie są one sprzeczne z przepisami prawa lub umową o pracę.** Pracownik jest obowiązany w szczególności: po pierwsze – przestrzegać czasu pracy ustalonego w zakładzie pracy; po wtóre – przestrzegać regulaminu pracy i ustalonego w zakładzie pracy porządku; po trzecie – przestrzegać przepisów oraz zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, a także przepisów przeciwpożarowych; po czwarte – dbać o dobro zakładu pracy, chronić jego mienie oraz zachować w tajemnicy informacje, których ujawnienie mogłoby narazić pracodawcę na szkodę; po piąte – przestrzegać tajemnicy określonej w odrębnych przepisach; po szóste – przestrzegać w zakładzie pracy zasad współżycia społecznego²⁵.

W wyniku kontrowersyjnej nowelizacji (o czym będzie jeszcze mowa) w roku 2021²⁶ dodano przepis art. 275 ust. 1a ustawy o szkolnictwie wyższym, zgodnie z którym nie stanowi przewinienia dyscyplinarnego wyrażanie przekonań religijnych, światopoglądowych lub filozoficznych. Samo takie założenie (zastrzeżenie prawne) oczywiście nie powinno być dyskusyjne, jednakże wyżej wymieniona nowelizacja ustawy o szkolnictwie wyższym nastąpiła w pewnym określonym momencie historycznym i w określonym kontekście politycznym w Polsce – a takie *ratio legis*²⁷ zawsze musi wpływać negatywnie na tworzone i wprowadzane w państwie przepisy prawa²⁸. Notabene na tym właśnie polega istota państwa prawa, że obywatele mają prawo do własnych przekonań i ich wyrażania (art. 53–54 Konstytucji RP) i nigdy nie może być traktowane jako przewinienie dyscyplinarne korzystanie ze swoich praw konstytucyjnych przez

25 Zgodnie z przepisami art. 114–115 ustawy o szkolnictwie wyższym nauczycieli akademickich zatrudniana się w grupach pracowników: 1) dydaktycznych, 2) badawczych oraz 3) badawczo-dydaktycznych i do podstawowych obowiązków nauczyciela akademickiego będącego pracownikiem: dydaktycznym – należy kształcenie i wychowywanie studentów lub uczestniczenie w kształceniu doktorantów; badawczym – należy prowadzenie działalności naukowej lub uczestniczenie w kształceniu doktorantów; badawczo-dydaktycznym – należy prowadzenie działalności naukowej, kształcenie i wychowywanie studentów lub uczestniczenie w kształceniu doktorantów. Dodatkowo nauczyciel akademicki jest obowiązany do uczestniczenia w pracach organizacyjnych na rzecz uczelni wyższej oraz do stałego podnoszenia swoich kompetencji zawodowych.

26 Ustawa z dnia 1 października 2021 r. o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz ustawy o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenieniem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz.U. z 2021 r., poz. 2141).

27 Uzasadnieniem regulacji prawnej (*ratio legis*) jest tzw. uzasadnienie obowiązywania danej konkretnej regulacji prawnej „z punktu widzenia” ustawodawcy – w odróżnieniu od pojęcia *ratio populi* – czyli tzw. uzasadnienia oraz akceptacji określonej regulacji prawnej „z punktu widzenia” obywateli (tj. aprobaty/poparcia społecznego).

28 Por. P. Czarnecki, *Kontratyp aksjologiczny z art. 275 ust. 1a ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce jako przejaw patologii legislacyjnej w postępowaniu dyscyplinarnym wobec nauczycieli akademickich*, „Forum Polityki Kryminalnej” 2023, t. 2(6), s. 104–133.

obywatela – a takim jest przecież także nauczyciel akademicki (zresztą dodatkowo takie prawa gwarantuje prawo międzynarodowe)²⁹.

Na zakończenie powyższych uwag należy jeszcze przypomnieć, że w prawie karnym (a więc w praktyce w postępowaniu karnym) do skazania oskarżonego dochodzi tylko w przypadku udowodnienia, w drodze przewidzianej przez prawo, popełnienia przez taką osobę: po pierwsze – **czynu bezprawnego** (czyli zabronionego przez ustawę obowiązującą w czasie i miejscu przestępstwa), po wtóre – **czynu zawinionego** (czyli takiego, co do którego w sposób procesowy ostatecznie (prawomocnie) przełamano zasadę domniemania niewinności) oraz po trzecie – **czynu karygodnego** (a więc takiego, za który powinna zostać wymierzona realna sankcja karna). Tym samym do „zaistnienia” pełnej odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczyciela akademickiego także jest konieczne udowodnienie mu sprawstwa i winy oraz karygodności jego postępowania (tzn. „delikt dyscyplinarny miał miejsce, i to on popełnił ten delikt, i to on jest temu winien oraz to jemu należy wymierzyć karę dyscyplinarną”).

1.2. Kary dyscyplinarne

Już na wstępie należy podkreślić, że **nauczycielem akademickim nie może być osoba, która była (została) skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe** (art. 20 ust. 1 pkt 3 w zw. z art. 113 pkt 3 ustawy o szkolnictwie wyższym)³⁰. Tym samym taka osoba nie może zostać zatrudniona w uczelni wyższej w charakterze nauczyciela akademickiego³¹. W przypadku zaś, gdyby taka osoba była już zatrudniona w uczelni wyższej i równocześnie toczyły się przeciwko niej np. postępowanie karne dotyczące popełnionego przestępstwa (lub przestępstw) oraz postępowanie dyscyplinarne, to – jak już wcześniej stwierdzono – reżimy tych odpowiedzialności prawnych są całkowicie niezależne od siebie. Dlatego też, gdy zapadnie prawomocny wyrok skazujący wydany przez sąd państwowy karny, to wyrok skazujący za przestępstwo/przestępstwa, poza konsekwencjami wynikającymi z prawa karnego ściśle określonymi w sentencji orzeczenia sądu, dodatkowo z mocy samego prawa „zdecyduje” o sytuacji pracowniczej takiego nauczyciela akademickiego (ale już wcale nie o samym dalej toczącym się przeciwko takiej osobie postępowaniu dyscyplinarnym).

29 Czym innym jednak będzie, przykładowo, agitacja polityczna prowadzona przez nauczyciela akademickiego na uczelni wyższej, polegająca chociażby na wykorzystywaniu czasu wykładów lub innych zajęć do celów oczywiście sprzecznych z tematyką takich zajęć. Zawsze jednak musi to być oceniane indywidualnie.

30 Odnośnie do istoty samej kary w ujęciu filozoficznym oraz w perspektywie historycznej zob. np. J. Warylewski, *Kara – podstawy filozoficzne i historyczne*, Gdańsk 2007, *passim*.

31 Zob. K.W. Baran, Z. Góral (red.), *System prawa pracy*, t. XI, s. 928–929.

Katalog kar w każdej ustawie je przewidującej ma zawsze charakter zamknięty (co jest oczywiste w każdej cywilizowanej regulacji prawnej i każdym praworządnym państwie). Musi tak być w każdej regulacji o randze ustawowej, gdzie przewidziano określone obowiązki dla obywateli oraz dodatkowo zawarto określone konsekwencje prawne za ich złamanie lub niewykonanie przez adresata takich obowiązków.

Aktualnie obowiązująca ustawa o szkolnictwie wyższym przewiduje szereg kar za przewinienie dyscyplinarne nauczyciela akademickiego. Należy zauważyć, że jest ich stosunkowo dużo i są one dość zróżnicowane, co jest przemyślanym zabiegiem ustawodawcy, dążącym w założeniu do ich celowego, sprawiedliwszego stosowania oraz ich skuteczniejszego oddziaływania na sprawcę deliktu dyscyplinarnego (jest to tzw. prewencja indywidualna³²). Dodatkowo ma to powodować skuteczniejsze oddziaływanie na potencjalnych przyszłych sprawców takich przewinień (jest to tzw. prewencja generalna)³³.

Kary za przewinienia (delikty) dyscyplinarne nauczycieli akademickich zostały określone w przepisie art. 276 ust. 1 ustawy o szkolnictwie wyższym³⁴. Są one usystematyzowane zgodnie z ich teoretyczną (tzn. ustawową) dolegliwością (czyli według ustawodawcy): **od kary najłagodniejszej do kary najsurowszej. Jest ich osiem** i są one następujące: po pierwsze – **kara upomnienia**³⁵, po wtóre – **kara**

32 Odnośnie do prewencji indywidualnej zob. A. Lach, *Prewencja indywidualna w procesie karnym*, Warszawa 2020, *passim* (w tym w postępowaniu dyscyplinarnym – *ibidem*, s. 114).

33 Por. K. Banasik, *Kara upomnienia za przewinienia dyscyplinarne nauczycieli akademickich*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2020, nr 7–8, s. 123–133; *eadem*, *Kary dyscyplinarne dla nauczycieli akademickich*, „Prokuratura i Prawo” 2019, nr 11–12, s. 115. Zob. ponadto (odnośnie do poprzedniej regulacji prawnej) T. Bakalarz, *Sankcje odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich*, [w:] J. Mazurkiewicz (red.), *Księga dla naszych kolegów: prace prawnicze poświęcone pamięci doktora Andrzeja Ciska, doktora Zygmunta Masternaka i doktora Marka Zagrosika*, „Prace Naukowe Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego”, Wrocław 2013, s. 27–33.

34 K. Banasik, *Kary dyscyplinarne...*, s. 114–133. Zob. ponadto: K. Wiliński, A. Szatkowska, *Odpowiedzialność dyscyplinarna nauczycieli akademickich*, „Studia Iuridica” 2018, t. LXXVIII, s. 497–516 (gdzie autorzy wskazują, że tego rodzaju odpowiedzialność jest realizowana w postępowaniu administracyjnym z elementami postępowania karnego lub postępowania quasikarnego – *ibidem*, s. 498). Jest to jednak pogląd błędny, podstawową różnicą pomiędzy prawem administracyjnym a prawem karnym jest bowiem brak występowania w tej pierwszej dziedzinie prawa zasady domniemania niewinności. W prawie administracyjnym bada się bowiem wyłącznie tzw. formalizm naruszenia, a prawo karne (i w konsekwencji postępowanie karne bez realnego obowiązywania fundamentalnej zasady domniemania niewinności) nie jest prawem karnym, tylko jego karykaturą (np. jest tak w państwach totalitarnych). Ponadto zob. K.W. Baran, Z. Góral (red.), *System prawa pracy*, t. XI, s. 1036–1041; S. Chomonic, *Odpowiedzialność dyscyplinarna...*, s. 15–22; M. Kaczmarczyk, J. Kil, *Odpowiedzialność dyscyplinarna...*, s. 286–322.

35 Zob. R. Giętkowski, *Upomnienie rektorskie*, „Forum Prawnicze” 2021, nr 5(67), s. 18–34. W tym miejscu należy zauważyć, że cytowany autor słusznie podkreśla (przypomina), że kara upomnienia jest karą dyscyplinarną, a nie karą porządkową z prawa pracy (*ibidem*, s. 20).

Bibliografia

- Adamiak B., *Środki zaskarżenia w postępowaniu sądownoadministracyjnym*, „Państwo i Prawo” 2025, nr 2.
- Bakalarz T., *Sankcje odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich*, [w:] J. Mazurkiewicz (red.), *Księga dla naszych kolegów: prace prawnicze poświęcone pamięci doktora Andrzeja Ciska, doktora Zygmunta Masternaka i doktora Marka Zagrosika*, „Prace Naukowe Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego”, Wrocław 2013.
- Balicki A., Pyter M., Zięba B., *Prawo o szkolnictwie wyższym – komentarz*, Legalis 2021.
- Banasik K., *Kara upomnienia za przewinienia dyscyplinarne nauczycieli akademickich*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2020, nr 7–8.
- Banasik K., *Kary dyscyplinarne dla nauczycieli akademickich*, „Prokuratura i Prawo” 2019, nr 11–12.
- Banasik K., *Kwestie intertemporalne przedawnienia karalności przewinień dyscyplinarnych nauczycieli akademickich (artykuł polemiczny)*, „Państwo i Prawo” 2024, nr 10.
- Banasik K., *Przedawnienie karalności przewinień dyscyplinarnych nauczycieli akademickich*, „Państwo i Prawo” 2022, nr 6.
- Bar W., *Nowe prawo i ... stare/nowe dylematy. Sprawy dyscyplinarne nauczycieli akademickich po reformie z 2018 roku*, „Teki Komisji Prawniczej PAN Oddział w Lublinie” 2018, t. 11, nr 2.
- Baran B., *Orzeczenia pierwszoinstancyjne w postępowaniu dyscyplinarnym nauczycieli akademickich*, „Roczniki Administracji i Prawa” 2020, nr 2.
- Baran B., *Z problematyki mediacji w sprawach dyscyplinarnych nauczycieli akademickich*, „Arbitraż i Mediacja” 2020, nr 2.
- Baran B., *Z problematyki prawa do obrony w sprawach dyscyplinarnych nauczycieli akademickich*, „Roczniki Administracji i Prawa” 2021, nr 4.
- Baran K. (red.) *Akademickie prawo zatrudnienia – komentarz*, Warszawa 2020.
- Baran K.W., Góral Z. (red.), *System prawa pracy, t. XI: Pragmatyki pracownicze*, Warszawa 2021.
- Baran-Wesołowska B., *Postępowanie odwoławcze w sprawach dyscyplinarnych nauczycieli akademickich*, „Roczniki Administracji i Prawa” 2022, nr 2.

- Baran-Wesołowska B., *Wznowienie postępowania w sprawach dyscyplinarnych nauczycieli akademickich*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 2022, nr 10.
- Barański M., Kosut A., Książek D., Kuba M., Lach D.E., Lekston M., Piątkowski J., Pisarczyk Ł., Prusinowski P., Serocka I., Stefański K., Szablowska-Juckiewicz M., Tomanek A., Tomaszewska M., Włodarczyk M., Wyka T., Baran K.W., *Kodeks pracy – komentarz*, t. I, art. 1–93, Warszawa 2025.
- Bek D., *O (nie)dopuszczalności skierowania sprawy karnej do mediacji na etapie postępowania przygotowawczego w fazie in rem*, „Palestra” 2024, nr 7.
- Bek D., Sitarz O., *Mediacja w postępowaniu dyscyplinarnym prowadzonym wobec członków społeczności akademickiej*, „Forum Prawnicze” 2018, nr 5(49).
- Błaszczak Ł., *Zasada lojalności procesowej w postępowaniu cywilnym*, „Polski Proces Cywilny” 2025, nr 3.
- Bocheńska A., *Uprawnienia rektora w związku z postępowaniem dyscyplinarnym wobec nauczyciela akademickiego*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2020, t. 25, nr 1.
- Bocheńska A., Florczak I., Góral Z., Książek D., Kuczyński T., Lekston M., Musiała A., Nycz T.M., Sierocka I., Ślebzak K., Ura E., Wajda D., Baran K.W., *Komentarz do wybranych przepisów ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, [w:] K.W. Baran (red.), *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, Warszawa 2020.
- Boczkowska M., *Prawno-społeczny wymiar mediacji w polskim procesie karnym*, „Probacja” 2021, nr 2.
- Bogusz M., *W kwestii przedawnienia karalności kwalifikowanych przewinień dyscyplinarnych nauczycieli akademickich (polemika z K. Banasik)*, „Państwo i Prawo” 2023, nr 10.
- Bojańczyk A., Razowski T., *Konsekwencje procesowe przewinienia dyscyplinarnego będącego przestępstwem*, „Prokuratura i Prawo” 2009, nr 11–12.
- Brodzisz Z., *Ne bis in idem jako podstawa umorzenia postępowania przygotowawczego w ustawodawstwie polskim i niemieckim*, „Prokuratura i Prawo” 2011, nr 3.
- Burdzik M., *Osoba z zaburzeniami psychicznymi jako uczestnik procesu karnego*, Warszawa 2025.
- Chomoncik S., *Odpowiedzialność dyscyplinarna w uczelniach wyższych – komentarz do art. 275–322 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, Warszawa 2002.
- Czarnecki P., *Kontratyp aksjologiczny z art. 275 ust. 1a ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce jako przejaw patologii legislacyjnej w postępowaniu dyscyplinarnym wobec nauczycieli akademickich*, „Forum Polityki Kryminalnej” 2023, t. 2(6).
- Czarnecki P., *Mediacja akademicka – konfrontacja teorii z uczelnianą praktyką*, „Forum Polityki Kryminalnej” 2022, t. 2(4).
- Czarnecki P., *Prawa i obowiązki pokrzywdzonego w postępowaniach dyscyplinarnych w polskim systemie prawnym*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2022, nr 5.
- Czarnecki P., *Status obwinionego w postępowaniach dyscyplinarnych w polskim systemie prawnym*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2017, nr 4.
- Dąbkiewicz K., *Kodeks karny wykonawczy – komentarz*, wyd. 4, Warszawa 2018.
- Degtyarova I., Dokowicz M., Hulicka M., Jędrzejewski T., Mrozowska A., Wojciechowski P., Woźnicki J., *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, Warszawa 2019.

- Dudka K., *Odpowiedzialność dyscyplinarna oraz zakres stosowania przepisów k.p.k. w postępowaniu dyscyplinarnym wobec nauczycieli akademickich*, „*Studia Iuridica Lublinensia*” 2007, nr 9.
- Dudka K., *Stosowanie przepisów k.p.k. w postępowaniu dyscyplinarnym w stosunku do nauczycieli akademickich*, [w:] P. Hofmański (red.), *Węzłowe problemy procesu karnego. Materiały Zjazdu Katedr Postępowania Karnego. Kraków 25–28 września 2008 r.*, Warszawa 2010.
- Dudka K., *Stosowanie przepisów kodeksu postępowania karnego w postępowaniach dyscyplinarnych uregulowanych w prawie o adwokaturze oraz ustawie o radcach prawnych*, „*Prawo w Działaniu – Sprawy Karne*” 2014, nr 18, <https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2025/09/Katarzyna-Dudka-Stosowanie-przepisow-kodeksu-postepowania-karnego-w-postepowaniach-dyscyplinarnych-uregulowanych-w-prawie-o-adwokaturze-oraz-ustawie-o-radcach-prawnych-37.pdf> (dostęp: 7.03.2026).
- Dudka K. (red.), *Kodeks postępowania karnego – komentarz*, Warszawa 2023.
- Dudzik B., *Pokrzywdzony w postępowaniu w przedmiocie odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich (wybrane kwestie)*, [w:] C. Kulesza, A. Sakowicz (red.), *Ewolucja polskiego wymiaru sprawiedliwości w latach 2013–2018 w świetle standardów rzetelnego procesu*, Białystok 2019.
- Dziedzic M., *Istota i treść zasady humanitaryzmu w prawie karnym wykonawczym*, „*Prokuratura i Prawo*” 2023, nr 9.
- Flaga-Gieruszyńska K. (red.), *Biegły w postępowaniu cywilnym i karnym – komentarz praktyczny, orzecznictwo, wzory pism procesowych i orzeczeń*, Legalis 2020.
- Gabriel-Węglowski M., *Reguła ne peius a postępowanie dyscyplinarne (linia orzecznicza)*, Lex 2016.
- Gensikowski P., *Aktualne problemy odstąpienia od wymierzenia kary jako klauzuli generalnej (art. 59 k.k.)*, „*Przegląd Sądowy*” 2009, nr 7–8.
- Gerecka-Żołyńska A. (red.), *Kodeks karny wykonawczy – komentarz*, Warszawa 2023.
- Giedrewicz-Niewińska A., *Ukaranie nauczyciela akademickiego karą dyscyplinarną pozbawienia prawa wykonywania zawodu jako podstawa ustania stosunku pracy*, [w:] W. Sane tra (red.), *Zatrudnienie nauczycieli akademickich*, Warszawa 2015.
- Giedrewicz-Niewińska A., Niewiński Ł., *Kryteria oceny okresowej nauczycieli akademickich – wybrane zagadnienia*, „*Radca Prawny. Zeszyty Naukowe*” 2024, nr 4.
- Giedrewicz-Niewińska A., Torbus U., *Zasady dokonywania oceny okresowej nauczycieli akademickich i jej wpływ na dalsze zatrudnienie – wybrane zagadnienia*, „*Roczniki Administracji i Prawa*” 2022, nr 3.
- Gieruła I., *Obrońca a kłamstwo. Uwagi na tle karnoprawnych granic wykonywania obrony*, „*Przegląd Sądowy*” 2012, nr 9.
- Giezek J., Kardas P., *Zasada ne bis in idem a nowe regulacje ciągłości popełnienia przestępstwa*, „*Palestra*” 2019, nr 4.
- Giętkowski R., *Brak winy jako przesłanka odstąpienia od wymierzenia kary administracyjnej – glosa do wyroku WSA w Białymstoku z dnia 25 lipca 2007 roku (II SA/Bk 276/07)*, „*Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa*” 2008, nr 4.

- Giętkowski R., *Nowa regulacja odpowiedzialności dyscyplinarnej*, „Forum Akademickie” 2019, nr 11.
- Giętkowski R., *Odpowiedzialność dyscyplinarna nauczycieli akademickich z perspektywy rzeczników dyscyplinarnych i członków komisji dyscyplinarnych*, „Administracja. Teoria – Dydaktyka – Praktyka” 2016, nr 3.
- Giętkowski R., *Odpowiedzialność dyscyplinarna studentów – omówienie, przepisy, wzory pism*, Kraków–Legionowo 2021.
- Giętkowski R., *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim*, Gdańsk 2013.
- Giętkowski R., *Postępowanie odwoławcze w przypadku ukarania upomnieniem rektorskim*, „Państwo i Prawo” 2022, nr 5.
- Giętkowski R., *Upomnienie rektorskie*, „Forum Prawnicze” 2021, nr 5(67).
- Giętkowski R., *Wpływ tzw. pakietu wolności akademickiej na odpowiedzialność dyscyplinarną nauczycieli akademickich*, [w:] M. Wieczorek, J. Smarż, S. Patyra (red.), *Odpowiedzialność dyscyplinarna prawników i nauczycieli akademickich*, Radom 2022.
- Giętkowski R., *Wzory pism i decyzji procesowych sporządzanych w postępowaniach dyscyplinarnych nauczycieli akademickich*, Warszawa 2022.
- Giętkowski R. (red.), *Aktualne problemy prawa dyscyplinarnego*, Gdańsk 2023.
- Gołaś J., *Odpowiedzialność dyscyplinarna nauczycieli akademickich*, [w:] L. Suchanek (red.), *Polska Akademia Umiejętności. Debaty PAU*, t. VII: *Etos i etyka w badaniach i nauczaniu*, Kraków 2020.
- Grubalska A., *Sprzeciwienie się prokuratora a sprzeciw w procesie karnym*, „Przegląd Sądowy” 2023, nr 3.
- Grzegorzczak T., *Kodeks karny skarbowy – komentarz*, wyd. 4, Warszawa 2009.
- Grzegorzczak T., *Kodeks postępowania karnego – komentarz*, t. I, wyd. 6, Warszawa 2014.
- Grzegorzczak T., *Kodeks postępowania karnego – komentarz*, wyd. 5, Warszawa 2008.
- Grzegorzczak T., Tylman J., *Polskie postępowanie karne*, wyd. 9, Warszawa 2014.
- Grzybczyk K., *Odpowiedzialność nauczycieli akademickich za naruszenia praw autorskich*, Lex 2025.
- Harczuk J., *Zawieszenie w pełnieniu obowiązków nauczyciela akademickiego*, „Annales UMCS. Sectio G (Ius)” 2023, t. 70, nr 1.
- Hofmański P. (red.), *System prawa karnego procesowego*, [w:] C. Kulesza (red.), *Strony i inni uczestnicy postępowania karnego*, t. VI, Warszawa 2016.
- Hołyst B., *Kryminologia*, wyd. 10 zm. i rozsz., Warszawa 2009.
- Izdębski H., Zieliński J.M., *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, wyd. 3, Lex 2023.
- Izidorczyk J., *Aksjologiczne uzasadnienie obowiązywania zasady legalizmu w polskim procesie karnym*, [w:] B. Dudzik, J. Kosowski, E. Kruk, I. Nowikowski (red.), *Zasada legalizmu w procesie karnym*, t. 2, Lublin 2015.
- Izidorczyk J., *Granice orzekania karnego sądu odwoławczego (na podstawie badań praktyki sądów okręgu łódzkiego)*, „Studia Prawno-Ekonomiczne” 2004, t. LXIX.
- Izidorczyk J., *Granice orzekania sądu odwoławczego w polskiej procedurze karnej*, Łódź 2010.

- Izydorczyk J., *Jawność rozprawy głównej w procesie karnym – uwagi problemowe*, „Przegląd Sądowy” 2004, nr 2.
- Izydorczyk J., *Kilka uwag na temat tzw. jawności zewnętrznej w procesie karnym*, [w:] P. Kruszyński (red.), *Postępowanie karne w XXI wieku*, Warszawa 2002.
- Izydorczyk J., *Odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu karnego i kodeksu postępowania karnego w postępowaniu dyscyplinarnym wobec komorników*, „Przegląd Prawa i Administracji” 2021, t. 126.
- Izydorczyk J., *Praktyka stosowania tymczasowego aresztowania (na przykładzie sądów Polski centralnej)*, Łódź 2002.
- Izydorczyk J., *Prawda w procesie karnym*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Iuridica” 2014, nr 73.
- Izydorczyk J., *„Prawdopodobieństwo popełnienia przestępstwa” oraz jego stopnie w polskim procesie karnym na podstawie k.p.k. z 1997 roku*, [w:] T. Grzegorzczak (red.), *Funkcje procesu karnego – księga jubileuszowa Profesora Janusza Tylmana*, Warszawa 2011.
- Izydorczyk J., *Prawo do obrony w postępowaniu odwoławczym*, [w:] P. Hofmański (red.), *Węzłowe problemy procesu karnego*, Warszawa 2010.
- Izydorczyk J., *Stosowanie tymczasowego aresztowania w polskim postępowaniu karnym*, Kraków 2002.
- Izydorczyk J., *Tajemnica obrończa a tajemnica adwokacka*, [w:] J. Giezek, P. Kardas (red.), *Etyka adwokacka a kontradyktoryjny proces karny*, Warszawa 2015.
- Izydorczyk J., *Zasada dwuinstancyjności polskiego procesu karnego a europejskie standardy ochrony prawa człowieka – uwagi na tle art. 426 k.p.k.*, [w:] E. Dynia, Cz.P. Kłak (red.), *Europejskie standardy ochrony praw człowieka a ustawodawstwo polskie*, Rzeszów 2005.
- Izydorczyk J., *Zasada prawdy a prekluzja dowodowa w polskim postępowaniu karnym odwoławczym*, [w:] Z. Sobolewski, G. Artymiak (red.), *Zasada prawdy materialnej*, Kraków 2006.
- Izydorczyk J., Jagieła J., *Odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu postępowania karnego w postępowaniu dyscyplinarnym wobec komorników sądowych (wykład dla członków Komisji Dyscyplinarnej przy KRK – Mikołajki, 27 maja 2015 roku)*, „Nowa Currenda” 2016, nr 1.
- Izydorczyk J., Jagieła J., *Odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu postępowania karnego w postępowaniu dyscyplinarnym wobec komorników sądowych (zagadnienia wybrane)*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2016, nr 1.
- Jakubowski A. (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce – komentarz*, Legalis 2023.
- Janczukowicz K., *Nadmiar obowiązków służbowych a odpowiedzialność za przewinienie dyscyplinarne sędziego*, Lex 2017 (linia orzecznicza).
- Jarentowski M., *Nowe regulacje prawa o szkolnictwie wyższym i nauce*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2018, nr 11.
- Jasińska M., *Odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu postępowania karnego do postępowania dyscyplinarnego opisanego w prawie o szkolnictwie wyższym i nauce – problemy praktyczne*, [w:] R. Olszewski, A. Małolepszy (red.), *Quo vadit processus criminalis? Rzeczywistość i wyzwania*, Warszawa–Łódź 2021.

- Jasiński W., *Prawo do nieobciążania się w procesie karnym w świetle standardów strasburskich*, „Prokuratura i Prawo” 2015, nr 7–8.
- Jasiński W., *Przyznanie się do winy jako warunek skazania bez rozprawy (art. 335 k.p.k.) i dobrowolnego poddania się odpowiedzialności (art. 387 k.p.k.) – wnioski de lege ferenda*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 2005, nr 18.
- Kaczmarczyk M., Kil J., *Odpowiedzialność dyscyplinarna nauczycieli akademickich w polskim porządku prawnym*, Sosnowiec 2023.
- Kania-Chramęga A., *Odpowiedzialność odszkodowawcza członków składu orzekającego uczelnianych komisji dyscyplinarnych za naruszenie przepisów o postępowaniu dyscyplinarnym (wybrane zagadnienia)*, „Państwo i Prawo” 2022, nr 6.
- Kantorowski K., *Proces wpadkowy*, „Prokurator” 2006, nr 2.
- Kardas P., *Etyczne i proceduralne determinanty pełnienia funkcji sędziego, obrońcy i oskarżyciela w kontradiktoryjnym procesie karnym*, „Palestra” 2014, nr 3–4.
- Kardas P., *Problem reakcji na tzw. czyny przepołowione w świetle ciągłości popełnienia przestępstwa, konstrukcji idealnego zbiegu czynów karalnych oraz zasady ne bis in idem*, „Prokuratura i Prawo” 2018, nr 3.
- Kelly J.M., *Historia zachodniej teorii prawa*, Kraków 2006.
- Kielbasiński W., Pietrzyk-Tobiasz B., Kuliński M.W., *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce – komentarz*, Legalis 2024.
- Klejnowska M., *Przyznanie się do czynu a przyznanie się do winy*, „Palestra” 2005, nr 5–6.
- Klejnowska M., *Zarzut odwoławczy jako wyznacznik granic rozpoznawania sprawy i orzekania w procesie karnym*, „Prokuratura i Prawo” 2021, nr 7–8.
- Kluza J., *Dobrowolne poddanie się odpowiedzialności w postępowaniu wykroczeniowym*, „Radca Prawny. Zeszyty Naukowe” 2025, nr 1.
- Kmieciak R., *Ekstensja zrzutów apelacyjnych (art. 447 § 1–3 k.p.k.) a zakaz reformationis in peius – z problematyki fikcjonalizmu procesowego*, „Prokuratura i Prawo” 2020, nr 7–8.
- Komisja do Spraw Etyki w Nauce (oprac.), *Kodeks Etyki Pracownika Naukowego*, wyd. IV, Warszawa 2025, <https://pan.pl/app/uploads/2025/02/KodeksEtykiPracownika.pdf> (dostęp: 7.03.2026).
- Koper R., *Swoboda wypowiedzi osoby przesłuchiwanej w procesie karnym*, Warszawa 2022.
- Kościelniak-Marszał M., *Wpływ oprogramowania typu Pegasus na korzystanie w procesie karnym z materiałów zabezpieczonych z urządzeń mobilnych*, „Prawo w Działaniu – Sprawy Karne” 2025, nr 63.
- Kościelniak-Marszał M., *Zagrożenie dla tajemnicy adwokackiej i obrończej wynikające z funkcjonalności współczesnych systemów szpiegujących*, „Palestra” 2025, nr 6.
- Kowalczyk A., *Zakaz dowodowy wykorzystania wyjaśnień uzyskanych pod nieobecność obrońcy*, „Przegląd Sądowy” 2025, nr 10.
- Kowalska I., *Finansowanie spraw dyscyplinarnych nauczycieli akademickich. Stan i propozycje zmian legislacyjnych*, „Zeszyty Naukowe Akademii Górnośląskiej” 2024, nr 1.
- Kozielewicz W., *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów, prokuratorów, adwokatów, radców prawnych i notariuszy*, wyd. 2., Warszawa 2016.
- Kulesza J. (red.), *Kodeks karny – komentarz*, Warszawa 2025.

- Kurzępa-Dedo K., *Odpowiedzialność dyscyplinarna nauczycieli akademickich*, [w:] S. Waltoś, A. Rozmus (red.), *Szkolnictwo wyższe w Polsce. Ustrój. Prawo. Organizacja*, wyd. 4, Warszawa 2016.
- Kusowska E., *Przedmiot odpowiedzialności dyscyplinarnej a „koncepcja” wspólnej procedury dyscyplinarnej*, [w:] S. Steinborn, K. Woźniewski (red.), *Proces karny w dobie przemian – przebieg postępowania*, Gdańsk 2018.
- Lach A., *Prewencja indywidualna w procesie karnym*, Warszawa 2020.
- Lach A., *Wygasnięcie umowy o pracę z powodu tymczasowego aresztowania*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 2024, nr 12.
- Łakomy K., *Status normatywny przewinienia dyscyplinarnego mniejszej wagi w reżimie odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczyciela akademickiego*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2023, nr 4.
- Łuczynski P., *Zakaz reformationis in peius w kontekście niektórych zasad procesu karnego*, „Państwo i Prawo” 2013, nr 10.
- Łukomski R., *Wyłączenie kuratora sądowego od czynności w sprawie*, „Probacja” 2025, nr 3.
- Majewski J. (red.), *Kodeks karny – komentarz*, Warszawa 2024.
- Mierzejewski Z., *Reguły ne peius z art. 454 k.p.k. po zmianie modelu postępowania odwoławczego w sprawach karnych – uwagi de lege lata oraz de lege ferenda*, „Przegląd Sądowy” 2019, nr 9.
- Moczuk E., Kamuda D., Leśniak-Moczuk A., *Plagiat jako forma braku poszanowania praw autorskich pracowników nauki – perspektywa wiktymologiczna*, „Forum Polityki Kryminalnej” 2023, t. 2(6).
- Mucha D., *Odpowiedzialność dyscyplinarna nauczycieli akademickich, studentów i doktorantów – zbiór aktów prawnych i orzecznictwo*, Opole 2018.
- Nizioł K., *Kara dyscyplinarna pozbawienia prawa do wykonywania zawodu nauczyciela akademickiego i jej konsekwencje z zakresu prawa pracy (analiza na tle analogicznych kar prawniczych zawodów zaufania publicznego)*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne”, 2024, nr 6.
- Nizioł K., *Odpowiedzialność odszkodowawcza członków organów dyscyplinarnych jako przesłanka objęcia ich obowiązkowym ubezpieczeniem odpowiedzialności cywilnej. Uwagi na tle projektu ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, „Studia Prawa Publicznego” 2018, nr 2.
- Orzechowska A., *Rozprawa główna w polskim procesie karnym*, Warszawa 2025.
- Pacura M., *Usunięcie sędziego z urzędu na mocy orzeczenia sądu drugiej instancji (linia orzecznicza)*, Lex 2014.
- Paluszkiwicz H., *Kilka uwag o modelu procedur kontrolnych w postępowaniach dyscyplinarnych nauczycieli akademickich w świetle standardów konstytucyjnych*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2023, nr 6.
- Paśnik J., *Kodeks Etyki Pracownika Nauki i jego wpływ na postępowanie dyscyplinarne wobec nauczycieli akademickich*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2013, nr 7–8.
- Pawelec K., *Zarys metodyki pracy obrońcy i pełnomocnika w sprawach przestępstw i wykroczeń drogowych*, Warszawa 2021.

- Pączek I., *Postępowanie mediacyjne jako konsensualne zakończenie postępowania karnego*, „Ius Novum” 2016, nr 4.
- Piotrowski T., *Postępowanie dyscyplinarne wobec nauczycieli akademickich w świetle ustawy 2.0*, [w:] M. Radajewski, R. Chęciński (red.), *Nauka i szkolnictwo wyższe w przededniu wejścia w życie Ustawy 2.0*, t. I: *Pracownicy, studenci, doktoranci*, Poznań 2019.
- Pohl Ł., *Wokół sporu o adekwatny poziom odczytywania prawa – LEX czy IUS? (na przykładzie dyskusji o liczbie trybów składania wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego wobec nauczyciela akademickiego obwinionego przez rzecznika dyscyplinarnego o popełnienie przewinienia dyscyplinarnego mniejszej wagi)*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2018, nr 3.
- Przesławski T., Rokosz M. (red.), *Kodeks karny wykonawczy – komentarz*, wyd. 2, Lex 2024.
- Raubo A., *Konsekwencje dyscyplinarne wobec nauczycieli akademickich w przypadku popełnienia plagiatu naukowego. Zarys problematyki*, [w:] L. Suchanek (red.), *Polska Akademia Umiejętności. Debaty PAU*, t. VII: *Etos i etyka w badaniach i nauczaniu*, Kraków 2020.
- Sawczyn W., *Czy sędzia sądu administracyjnego podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej w szkole wyższej?*, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2013, nr 5.
- Skwarcow M., *Wykorzystanie przez obrońcę informacji detektywistycznych jako dowodu w procesie karnym*, „Palestra” 2020, nr 12.
- Sowała M., *Samodzielne gromadzenie materiału dowodowego przez obrońcę w kontekście możliwości poniesienia odpowiedzialności karnej*, „Przegląd Sądowy” 2021, nr 1.
- Sowiński P.K., *Zbieżność zasad leżących u podstaw mediacji w sprawach karnych, cywilnych i administracyjnych oraz sądownoadministracyjnych*, „Ius Novum” 2022, nr 2.
- Stachowiak S., *Przedmiotowe rozszerzenie oskarżenia w toku rozprawy głównej w polskim procesie karnym*, „Prokuratura i Prawo” 2002, nr 6.
- Stefański R.A., *Metodyka pracy prokuratora w sprawach karnych*, Warszawa 2017.
- Steinborn S., *Konsensualizm w procesie karnym jako mechanizm redukcji odpowiedzialności karnej*, [w:] J. Giezek, P. Kardas (red.), *Redukcja odpowiedzialności karnej*, Warszawa 2025.
- Steinborn S., *Prawomocność części orzeczenia w procesie karnym*, Warszawa 2011.
- Strzelecki D., *Konsumpcja skargi publicznej*, „Prokuratura i Prawo” 2016, nr 2.
- Świątkowski A.M., *Pozakodeksowe przypadki wygaśnięcia stosunku pracy*, „Palestra” 2018, nr 3.
- Świecki D. (red.), *Kodeks postępowania karnego*, t. II, komentarz aktualizowany, Lex 2025.
- Tomzik D., *Mediacja w sprawie o ochronę danych osobowych*, „Palestra” 2025, nr 4.
- Warylewski J., *Kara – podstawy filozoficzne i historyczne*, Gdańsk 2007.
- Wiliński K., Szatkowska A., *Odpowiedzialność dyscyplinarna nauczycieli akademickich*, „Studia Iuridica” 2018, t. LXXVIII.
- Wiliński P., *Zarys teorii konfliktu w prawie karnym*, Warszawa 2020.
- Woźnicki J. (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce – komentarz*, Warszawa 2019.
- Wróblewski J., *Przepisy odsyłające*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego” 1964, nr 3.
- Zagrodnik J. (red.), *Kodeks postępowania karnego – komentarz*, Warszawa 2024.
- Zygmunt M., *Uprawdopodobnienie w procesie cywilnym*, „Przegląd Sądowy” 2025, nr 5.